

EMO İzmir Şubesi Mesleki Denetim Uygulamasının 40.Yılında-4 “12 Eylül Darbesinin Ardından”

Elk. Müh. Ahmet Becerik
ahmet.becerik@emo.org.tr

9-Zor Yıllarda TMMOB'nin Mesleki Denetime Yönelik Çalışmaları:

Türkiye 1980 yılına, 1970'li yılların ikinci yarısında geniş boyutlu olarak yaşanan ekonomik bunalım ve siyasal çözümsüzlüğün ivme kazandığı bir ortamda girdi. 24 Ocak 1980 Kararları olarak anılan ekonomi dışı bağımlı “İstikrar Programı” uygulamalarının ardından, ülkemiz 12 Eylül Askeri Darbesi ile birlikte, başta Anayasa olmak üzere buna uygun siyasal yapılanmaların oluşturulduğu, sivil örgütlenmelerin kapatıldığı çalışmalarının yasal ya da yasal olmayan yollarla kısıtlandığı bir süreç yaşadı.

12 Eylül Askeri Darbesi'nin ardından TMMOB'ne bağlı diğer Odalarla birlikte EMO'nun İstanbul ve İzmir Şubeleri kapatıldı, ayrıca tüm illerde Oda Temsilciliklerinin büyük çoğunluğunun çalışmaları yasaklandı ya da kısıtlandı. Tüm bu gelişmeler

sırasında TMMOB ve EMO yöneticileri sıkı yönetim komutanlıklarına sözlü ve yazılı başvurularla bulundu. Şubelerin açılması, bazı bankalarda bloke edilmiş paraların ödenmesi ve temsilciliklerinin yeniden bazı kısıtlamalarla da olsa çalışmalarına başlamalarında bu yoğun çabanın büyük katkısı olmuştu.

Zor yıllar olarak anılan 1980'li yılların ilk yarısında yaşanan olağan üstü durumun yarattığı baskı ortamı, kimi çevrelerde TMMOB'nin varlığına yönelik niyetlerinin yaşama geçirilmesini amaçlayan girişimlere neden oldu. TMMOB'nin 70'li yıllar boyunca özel bir önem verdiği proje vize uygulaması olan “OMDU” İmar ve İskan Bakanlığı'nın 109 sayılı genelgesi ile durdurulmuş, büyük uğraşlar sonucu elde edilen haklar, görev ve yetkiler birer birer geri alınmaya başlanınca Oda çalışmaları, zorunlu olarak işine son verilen personelin tazminatı, vergi sigorta ödentileri, telefon, kırtasiye gibi harcamaları karşılama çabasına dönüştü. Gittikçe yığılan borçlar ve dağılan kadroların yarattığı yükün altında ezilmemek için direnen TMMOB günün koşullarının da belirlediği yeni çalışma biçimlerinin saptanmasına yönelik kimi girişimlerde bulundu. Bu bağlamda TMMOB Başkanı Yavuz Önen, EMO, İMO ve MO temsilcileri birlikte İmar ve İskan Bakanı ile bir görüşme yapıldı, Bakanlık tarafından yürürlükten kaldırılan Ortak Mesleki Denetim Uygulamasının yararları, amacı, uygulanması

primleri, görevine son verilen personelin ihbar ve kıdem tazminatları, PTT, elektrik ücretleri ödenememesinde, matbaa, kırtasiye giderleri karışıkça yığılmakta ve toplam olarak büyük rakamlara ulaşmaktadır. Gelecekte yalnızca üye aidatına dayanarak mağa başlamıştır. Birtakım Oda merkezleri, İzmir ve İstanbul Şubeleriyle çok sayıda temsilcisi faaliyetten men edilmiş maddi ve manevi kaos Birliğinin ve tüm büyük odalarımızın görevlerini yapmasını büyük ölçüde engellemiş bulunmaktadır. Bu nedenle kamunun ve üyelerimizin haklarını...

TMMOB Danışma Kurulu'na sunulan rapor (11 Nisan 1981)

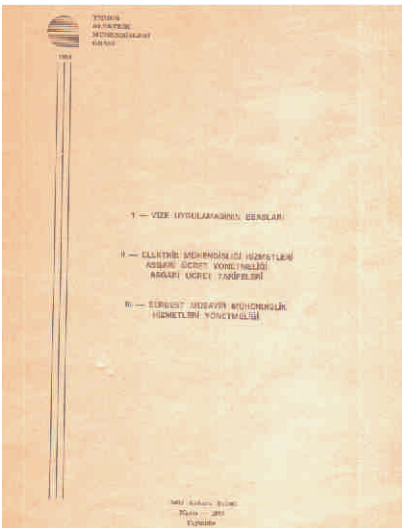
hakkında bilgi verildi. İstem üzerine bu görüşler TMMOB tarafından ayrıntılı bir rapor halinde Bakanlığa sunuldu.

Raporda “OMDU”nun mimarlık ve mühendislik mesleğinin geliştirilmesini, üyelerin hak ve yetkilerinin korunmasını, mesleki hizmetin disiplin altına alınmasının kamu yararına yönelik olarak sürdürülmesini amaçladığı belirtilerek uygulamanın yararları şöyle sıralandı:

- 1- Denetim uygulamasından önce bazı müteahhitler tarafından nitelsiz proje üretmek pahasına, proje maliyetinin düşürülmesi için, projelerin yetkisiz kişilere çizdirerek, düşük ücret karşılığında mühendis ve mimarlara imzalatılması uygulamasının önüne geçildi.
- 2- Proje çizim standartları yükseltildi.
- 3- Asgari ücret uygulaması ile haksız rekabet kalktı.

Raporun diğer bölümlerinde denetim uygulamasının bazı müteahhitler tarafından sürekli engellenilmek istendiği ve bu kişiler tarafından devlet kuruluşlarına yanlış bilgiler verildiği belirtilerek uygulamanın hukuksal dayanakları ortaya konuldu.

Mühendis ve mimar dayanışması ile yer yer sürdürülen OMDU'nun İmar ve İskan Bakanlığı'nın tek yanlı bir genelgesi ile belirsizliği itilmesi, ilgili kuruluşların duyarsız ve engelleyici tavırlarının meslek ve meslektaşlara zarar verici boyutlara ulaşması üzerine TMMOB 26. Genel Kurulu'nda (1981) kabul edilen ve mesleki denetime yeni bir düzen getiren, TMMOB Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit

“12 Eylül Askeri Darbesi” sonrasında dönemin zor koşulları içinde mesleki denetim uygulamasını İzmir ve çevre illerde yeniden yaygınlaştırmaya çaba gösteren EMO İzmir Şubesi’nin 14.-15.-16. Dönem (1982-1987) arasında görev alan Şube Yönetim Kurulu Üyeleri

Haldun Büyükdora

Haldun Büyükdora	Özcan Özcan	Muammer Argün
Mustafa Küçük	Ö.Haluk Yılmaz	Nejat Gürsoy
Hikmet Davaslıoğlu	Nuri Sezer	Cevat Şahin
Mesut Ulutaş	Namık Onmuş	Fikret Şahin
Gürcan Aylanç	Biröl Şen	Erginer Ungan
Orhan Malkaralılar	Mustafa Demircioğlu	H. Avni Gündüz

Mustafa Küçük

Komisyonu ve Kontrol Bürolarının Kurulması’na İlişkin Yönetmelik 24 Haziran 1981 tarihli Resmi Gazete’de yayımlandı.

Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit Komisyonu’nun görevleri şunlardı:

a.-Mimarlık ve mühendislik hizmetlerine ilişkin standartları ve bu konudaki gelişmeleri izlemek, deneylerden yararlanarak birikim oluşturmak.

b.-Elde edilen birikimin ülkemizdeki mühendislik ve mimarlık hizmetlerine yansımaları sağlamak, görüş ve öneriler geliştirerek bunları TMMOB ve diğer ilgili kamu kuruluşlarına iletmek.

c.-Asgari çizim standartları geliştirmek ve ilgili kamu kuruluşlarına iletmek.

d.-Mimarlık ve mühendislik hizmetlerine ilişkin uygulamaları incelemek, diğer kamu kuruluşlarının çalışmalarından da yararlanarak birim fiyat ve asgari ücret tespitlerinde bulunmak.

İlgili odalardan ikişer kişinin katılımı ile oluşacak komisyona ilgili bakanlık ve kamu kurumlarından danışman olarak da katılımı öngörüyordu.

EMO, yeni mesleki denetim düzenini yaygınlaştırmak için oda içi mevzuatta bulunan kimi yönetmeliklerde değişiklikleri içeren düzenlemeler yaptı. Öncelikle SMM Yönetmeliği, Asgari Ücret Yönetmeliği ve diğer yönetmelikler süreç içinde yeni denetim yapısına uygun duruma getirildi.

10-EMO İzmir Şubesi’nin yeni mesleki denetim düzenine giriş çalışmaları:

12 Eylül askeri darbesinden bir süre sonra İzmir’deki TMMOB birimleri (MMO dışında) ile birlikte faaliyeti

durdurulan EMO İzmir Şubesi’nin yeniden çalışmalarına başlaması için şube yöneticileri ve kimi üyelerimizce sıkıyönetim komutanlığı nezdinde birkaç kez olmak üzere yazılı ve sözlü başvurulara bulunuldu. TMMOB ve EMO merkezlerinde MGK Genel Sekreterliği ile görüşmeleri sonucu birlikte harcanan yoğun çaba 1981 Martında bazı kısıtlamalarla da olsa Şubemizin yeniden açılmasını sağlamıştı.

Kapalı olduğu altı aylık süreçte Şube olağan genel kurulunu gerçekleştiremeyen EMO İzmir Şubesi, tarihinde ilk kez Oda genel kuruluna katılamadığı gibi sıkıyönetim komutanlığının Şube genel kuruluna izin vermesi üzerine 13. Dönemde (1980) seçilen yönetim kurulunun görevi sürdürmesi kararlaştırıldı. EMO İzmir Şubesi’nin yeniden çalışmalarına izin verilmesinin ardından, dönemin zor koşulları içinde Şubenin açık tutulması ve üyelerle asgari ölçülerde de olsa bağları sürdürmeyi amaçlayan genelde “içe dönük” kısıtlı bir çalışma yürütüldü.

Askeri baskı rejiminin uygulamalarıyla birlikte tüm meslek örgütlerinde yaşanan belirsizlik ve belirsizlikten kaynaklanan üyelerin meslek örgütlerinden uzaktan bekleyiş içinde olmaları nedeniyle az katılımı toplanan **EMO İzmir Şubesi’nin 14. Dönem (1982) Genel Kurulu ardından, 12 Eylül öncesinde şube sınırları içinde yaygınlaştırılmış bulunan proje vize, kalite belgesi ve diğer hizmetlerin yeniden başlatılmasına yönelik çalışmaları hızlandırdı.**

Geçen dönemde başlayan ve OMDU’nun yerine getirilen yeni mesleki denetim uygulamasını yaşama geçirmek için EMO İzmir Şubesi’nin aralarında bulunduğu TMMOB’ne bağlı dört odanın çabalarıyla belediyelere verilecek projelerin 15 Ocak 1982 tarihinden itibaren ilgili meslek odasına vizeletilmesi zorunluluğu getirildiği açıklanarak 12 Eylül darbesi ardından SMM üyeleri çok zor durumda bırakan boşluk ortadan kaldırıldı. SMM hizmetinin nitelikli bir biçimde gerçekleşmesi amacıyla SMM bürolarının Oda ile ilişkilerini geliştirmek, proje onay işlemlerindeki güçlüklerin çözüm yollarını araştırmak, ortak çalışma zorunluluğu olan diğer meslek mensupları ile ilişkiler ve elektrik mühendisliği hizmetlerinde asgari ücretlerin günün koşullarına uygun ve daha uzun süre hayatta kalabilecek bir içerikle düzenlenmesi gibi geniş boyutlu öneriler geliştirecek çözüm üretecek şube yapısı içinde bir komisyon kurulmuş ve SMM üyelerin ilgi alanına giren konularda kimi düzenlemeler yapılmıştı. **“Proje Standartları”, “İş Başlama ve Bitim Formları” ve “Proje Asgari Ücretleri”** konuya ilişkin olarak kurulan komisyonun ilk ürünleridir.

Elektrik SMM çalışma alanına giren konulardan elektrik tesisat projesi ile ilişkili olarak, 8 Ağustos 1983 tarih ve 18129 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan elektrik tesisatçıları hakkında yönetmeliğin kimi maddelerinde, 17 Mart 1984 tarih ve 18344 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan yeni yönetmelikle değişiklik yapılarak mühendis dışındaki kesime belirli güçlere kadar “plan yapma yetkisi” tanınmıştır. **EMO İzmir Şubesi, üyelerimizin aldıkları eğitim nedeniyle doğal olarak sahip oldukları hak ve yetkilerin bir bölümünün elektrik fen adamlarına verilmesi uygulamasına ilk günden duyarlılık göstererek konunun Oda birimlerinde tartışılmasını sağlamış ve EMO, TMMOB aracılığı ile yönetmeliğin ilgili maddelerinin iptali için Danıştay’a başvurmuştur.**

1980’li yılların ilk yarısında meslek

İZMİR'DE PROJE VİZE UYGULAMASINA BAŞLANDI...

Sayın Üyelerimiz,

24 Temmuz 1981 gün, 17410 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren TMMOB'nin Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit Komisyonu ve Kontrol Bürolarının Kurulması'na İlişkin Yönetmeliğini uygulayabilmek için Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na yaptığımız başvuruya olumlu yanıt alınmış ve kontrol büroları oluşturulmuştur. Kontrol bürolarının aldığı ve uyulması gereken kararların dökümü aşağıda bilgilerinize sunulmuştur.

Çalışmalarınızda başarılar dileriz. Saygılarımızla,

Kararlar

- 1.İhtisas ayrımlı mesleki denetim ve oda kontrol vize uygulamasına başlanmıştır.
- 2.Belediyelere verilecek tüm projeler 15.01.1982 tarihinden itibaren ilgili meslek odası şubelerinin kontrol bürolarında vizeletilmek zorundadır.
- 3.Üyelerimizin sözleşmelerini yaptığı projelerin ada, pafta, parsel numaralarını 15.01.1982 Cuma günü saat 17.00'ye kadar İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi veya Mimarlar Odası İzmir Şubesi'ne bildirmeleri gerekmektedir.
- 4.Bildirimi yapılan projeler en geç 15.03.1982 günü saat 17.00'ye kadar ilgili odaların kontrol bürolarına eksiksiz olarak teslim edilmelidir.
- 5.Düzenlenen tüm projeler ilgili meslek odalarına ayrı ayrı ulaştırılacak ve vizeletilecektir.

İMO – MO- EMO-MMO İzmir Şubeleri Ortak Açıklaması
TMMOB Birlik Dergisi 1982/1 Sayısı

alanımızla ilgili olarak yapılan en önemli gelişme; 1970 yılında kurulan TEK hakkında 9 Eylül 1982 tarih ve 2705 sayılı yasa ile yapılan düzenlemedir. Yasa gereği belediyelerin elektrik işletmeciliğine son verilerek köy ve belediye elektrik tesisleri ve işletmeleri TEK'na devredilmiştir. İzmir'de ESHOT Elektrik İşletmesinden kent elektrik dağıtım sistemini 1 Kasım 1982 tarihinde devir alan TEK Ege EDM'nin yeni uygulamaları ve istemleri nedeniyle, özelde SMM meslektaşlarımız genelde tüketiciler arasında tedirginlik ve yakınmalar ortaya çıkmıştı. EMO İzmir Şubesi uygulamaya ilişkin olarak TEK Ege EDM yetkilileri ile toplantılar yaparak sorunların çözülmesine yönelik girişimleri başlattı.

O yıllarda TEK Ege EDM istemi ile gerçekleştirilen orta gerilim transformatör merkezlerinin tadilatı bu uygulamalar içinde üzerinde en çok görüşülen konu olmuştu. Söz konusu tadilatın kapsamına, tadilatla ilgili süreçte yer

alan yöntem ve tadilat sürecine değin bir dizi konu gündeme gelmiş, Şubemiz, TEK Ege EDM ve EBSO Enerji Komisyonu ile ortak çalışmalarla konuya ilişkin dile getirilen sorunlara çözümler bulmaya çalışıldı.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na ait olan OG tesislerinin proje onay ve kabul yetkisinin **1 Mayıs 1986** tarihinden itibaren TEK Dağıtım Müessese Müdürlüklerine verilmesi ile birlikte OG projeleri konusunda bölgemizdeki çalışma yoğunlaşmıştı. OG proje hazırlanması konusunda SMM üyelerimize yardımcı olmak üzere proje dizini hazırlandı.

Öte yandan EMO İzmir Şubesi, ara rejim döneminde yaşananları yaratıcı bir şekilde özümleyerek 1980'li yılların ikinci yarısında olumsuzlukları ortadan kaldıracak bir yöntem izledi. Geçmiş oda çalışmalarının bütün olumlu gelenekleri korunarak çalışmaları sürdürmüş ve kurumsal yapısını güçlendirme mücadelesi vermişti.

Bu bağlamda üyelerimizle ilişkileri

daha ileri düzeye getirmek amacıyla örgüt yapımız içerisinde önemli işleyişlerden birini oluşturan il ve ilçe örgütlenmelerine ağırlıklı olarak önem verilmiş iller düzeyinde temsilciliklerin yanı sıra ilçeler düzeyinde "**Proje Kontrol Büro**" çalışmaları yoğunlaştırılmıştı. Öz olarak elektrik mühendisliği hizmetlerinin denetlendiği teknik bürolar olan proje kontrol büroları aynı zamanda yöredeki diğer üyelerle bağı sağlayan bir çalışma sürdürmüş ve 1987 yılı sonunda temsilciliklerle birlikte örgütlü yapımız 23 birime ulaşmıştı.

Kamu yararı adına kuruluşundan itibaren çalışmalarını sürdüren EMO İzmir Şubesi'nin örgütlenme ve mesleki denetim yönünde 80'li yıllarda gösterdiği çaba, şubeye bağlı 10 ilde elektrik mühendisliği mesleğine SMM olarak katılımı özendirmiş, mühendislik hizmetlerinin nitelikli ve etkin biçimde yaygınlaştırılmasına yönelik uygulamaları ise Oda yapısı içinde örnek çalışmalar olarak değerlendirildiği gözlenmiştir.

VİZE HARCİ ORANI TESPİT EDİLDİ...

Odalarca alınacak vize harcı konusunda Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit Komisyonunca alınan karar, 3 Mart 1982 tarih ve 17622 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Karar metni şöyledir:

TEBLİĞ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinden:

24 Haziran 1981 gün ve 17410 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit Komisyonu ve Kontrol Bürolarının Kurulması'na İlişkin Yönetmeliğin 10.maddesi uyarınca odaların vize işlemi karşılığı alacakları vize harcı Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit Komisyonunca aşağıdaki gibi tespit edilmiştir:

- 1.Odalar üyelerinin alacakları ücretin % 4 oranında vize harcını üyelerinden tahsil ederler.
- 2.Üyelerin hizmetleri karşılığı alacakları ücret, halen yürürlükte olan asgari ücret tarifelerinde belirtilen miktardan aşağı olamaz.

Kaynakça:

- EMO İzmir Şubesi 14-16.Dönem Genel Kurul Çalışma Raporları
- Elektrik Mühendisliği Dergisi Sayı : 276 (1981)
- TMMOB Birlik Dergisi Sayı : 2 (1981) –sayı:1(1982)
- EMO İzmir Şube Haber Bülteni sayı: 65-66 (1995)